

Kern/3496 (1-9)

553

5

DE
CAUSSIS QUIBUSDAM ABORTUS.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU FACULTATIS MEDICAE

HALENSIS,

UT

GRADUM DOCTORIS IN MEDICINA

RITE ACQUIRAT,

D. XI. DECEMB. MDCCIC

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

HENRICUS BOELLING

MARCAÑO - GUESTPHALUS.

HALAE,

TYPIS SCHIMMELPFENNIGIANIS.

DE
CAUSSIS QUIBUSDAM ABORTUS.

INTROITUS.

§. 1.

Medici plures partum, ante mensem septimum oppetentem, dicunt *abortum*, atque infantem hoc tempore elapso natum, vitae continuandae capacem habent; infantem vero abortu editum incapacem. Multi quemvis partum praematurum dixere abortum; et ego, in caussis praecipuis investigandis, in hoc sensu latiori, voce abortus utor.

§. 2.

Caussae abortus maxime variant: externis nempe et internis efficitur. Procul

A

dubio aliae aliis frequentius occurrunt, frictioremque a nobis observationem exigunt; praecipue, quum haec objecta, equidem quantum mihi constat, observationem multorum effugiant. Hisce frequentioribus causis potissimum accenseo: *retroversionem uteri*; ejus haemorrhagiam; demum venaefectionem, praeter necessitatem, in gravida institutam. De quavis harum causarum agam singulatim, et ostendere studebo modum, quo hi status maxime timendi oriantur, quidque, ut eis praecaveamus, fieri oporteat.

§. 5.

Benevolum interea lectorem obsecro, ut hunc primum mei laboris fructum, quem legibus academicis satisfactorius suscepi, utcumque immaturum, in bonam partem accipiat. Objecta singula pertractata ejus sunt generis, ut ad ea rite pertractanda observatio specifica casuum singulorum requiratur, quae mihi obvia et frequens hucusque esse non potuit. Attente legenti hoc opusculum utique non satisfaciet; sed

sufficiat, observationi strictius et accuratius, quam hucusque fieri consueverit, instituentiae, nonnullis occasionem obtulisse.

SECTIO I.

DE RETROVERSIONE UTERI.

§. 4.

Versio uteri potest triplici modo evenire: antrorsum, retrorsum et ad latera. Est morbus uteri, qui nostra aetate magis innotuit; et licet prius sit observatus, observationes tamen hae speciales, saepe minus perfectae, attentionem haud eam excitarunt, quam rei gravitas postulabat.

Anteversio et retroversio variant pro varietate situs uteri. In priore vergit fundus antrorsum; in posteriore retrorsum. Observationibus testantibus, anteversio et rarius et minore cum periculo ac nunquam tam perfecta occurrit, quam retroversio, quod et proportio partium earumque situs evincit.

Quae hic fufius allegabo, retroverfionem uteri fpectant, utpote crebriorem abortus cauffam, ut ego quidem conjicio.

§. 5.

Retroverfio uteri eft ftatus, in quo, ejus fundo aut fucceffive aut fubito in excava- tionem offis facri demiffo, ipfius uteri orifi- cium verfus fymphifin offium pubis altius afcenderit, et quidem ita, ut explorando vix aut nequaquam attingatur.

Quin fufius investigem: an hicce ftatus in folo gravido aut non gravido utero locum obtineat — retroverfio quippe ute- ri, ceu cauffa abortus, uterum femper gra- vidum indigitat — definite tamen afferi poffe putem, hunc cafum vi cauffarum re- troverfionem efficientium aut ad eam di- fponentium aequae ac ratione modi, quo oritur, in folo utero gravido plerumque effe eventurum. Cafu ejusmodi itaque oc- currente, animo quoque occurrat, foetum faltem poffe adeffe; quare etiam opem cito feramus, fymptomatibus ceteris licet

non tantopere urgentibus: fœcus enim abortum oriri facile continget. Generaliter plures retroversionis casus nobis se offerunt in utero gravido, quam in non gravido. Etiam symptomata in utero non gravido, ob minus ejus volumen, minus periculi minantur, quam in gravido ob majus, ad quod extenditur, volumen.

§. 6.

Diagnos̄is retroversionis uteri gravidi.

Exploratio per vaginam offert superficiem vaginae ultra modum tensam, ac in cavitate pelvis corpus durum et rotundum. Orificium solito loco non reperitur, cum nimis antrorsum vergat et sursum; explorationem aequè ac situm feminae talem requirit, ut digitus pone et supra symphy-sin pubis adigi possit.

Exploranti per anum tumor protuberans in recto occurrit.

Obstructio alvi, medicaminibus obviis haud cedens atque a pressura fundi in rectum oriunda. Quare nec clysmata dato

casui medelam afferunt, quum locum pressurae transgredi prohibeantur. Qua diutius persistente, colica, ileus, enteritis prodeunt.

Retentio urinae ob pressionem vesicae ab orificio uteri. Obstinatissima est, et tumorem, ac tensionem supra symphylin cum doloribus cruciantibus ut plurimum habens comites, in gradu vehementiori cystitidem producit.

Cuncta haec symptomata plus minusve vehementia licet experiri, prout retroversio plus minusve fuerit perfecta aut jam diu persisterit aut magno vehementiae gradu repente accesserit.

§. 7.

Causae retroversionis uteri gravidæ.

In structura, proportionem et situ partium praecellentium — uteri et pelvis — causae hujus morbi maximam in partem quaerendae sunt, quamvis et quaedam aliae non desuerint. Quare sequentes nominentur causae, ceu primariae:

1. Pelvis iusto amplior,
2. Gravitas uteri aequo major,
3. Situs obliquus uteri.

In quovis horum casuum modus, quo morbus fuerit ortus, idem est.

Amplitudinem ordinariam excedente pelvi, utero, qui ineunte graviditate adgravatur, debita abest resistentia. Corpus ejus iusto profundius descendit, spatiumque abundans invenit, in ipsa cavitate pelvis se extendendi, quin sensim, ut fieri consuevit, ascendat. Fundus ejus altius se demittit atque ita axis longitudinalis in diametrum maximam cavitatis pelvis emittitur. Quod si ergo post mensem tertium, (lege naturae sic disponente) aperturam pelvis superiorem transcendere debuerit, eam conjugatam i. e. diametrum ejus aperturæ minimam transgredi prohibetur. Oritur itaque inclavatio, oriuntur et symptomata supradicta, extensione uteri aucta, ejusque situ retroverso.

Idem fit, dum uterus mox ab initio nimis aggravatus sese demittit, ac in cavitate pelvis diutius solito commoratur.

Denique et idem obtinet, utero in situm obliquum posito: nam ob molem et volumen ejus successive aucta, in diametrum amplam, sive rectam, demittitur, atque ita in cavitate pelvis ad diametrum obliquam nequit persistere. Itaque impotentia uteri, e cavitate pelvis supra aperturam ejus superiorem se elevandi, situsque hinc ortus perversus, dictam uteri reversionem constituunt, illosque effectus gignunt periculi plenos.

Caussae praedictae attentionem Medicorum forsitan non satis excitarunt, idque sine eorum culpa: equidem non inficior, alias quoque caussas, praeter allatas, retrovertendo utero posse cooperari. Quomodo enim experientiae, licet paucae, haud tamen negandae, explicarentur, quae morbum offerebant, quin uterus vel esset gravidus, vel foetum jam exclusisset? Ceu caussae tales citantur praeter vesicam urinariam, lotio praeabundantem, rectum nimis impletum; nisus vehementior, utpote vomitus, aut conatus vehemens ad excretionem alvi et urinae, lap-

lus, ictus et pressura in regionem abdominis.

Sed forsan caussae, jam jam allatae, saepe immerito inculatae sunt, quum morbus, proportione partium minus apta, vel oriretur vel oriri deberet, aut iis cooperantibus una vel altera caussarum priorum jam adesset (praecipue pelvis justo amplior), hocque modo tantum ageret veluti caussa disponens.

Hisce primis vitiis, pro caussis hujus morbi admissis, facili negotio, ut opinor, eruitur, quomodo symptomata varia tarde orientur, at tamen gradum tam altum sensim attingant. Uteri enim est, super aperturam pelvis superiorem se se extollere, idque regulariter tarde: quo ergo se non extollente, symptomata, pari modo sensim nasci, necessum est. Fundus scilicet impeditus, quominus aperturam dictam transcendat, in excavationem ossis sacri demittitur, et dein partes affines pressura afficit. In casibus, symptomata repente

orta offerentibus, causam vehementer agentem licebit suspicari.

His partibus accuratius consideratis et casu hujusmodi attentius perpenso, proculdubio causarum notitiam hauriemus magis adaequatam.

§. 8.

Determinatio temporis, quo uteri retroversio in gravidis plerumque oritur.

Retroversio uteri tum solummodo sequitur, quum uterus, in cavitate pelvis detentus, super aperturam ejus superiorem nondum processerit. Utero vero, tertio aut quarto mense in pelvim superiorem ascendente, etiam symptomata impediti ascensus, vel quod idem est, retroversionis uteri, eodem temporis spatio orientur necesse est. Fieri quidem potest, ut haec retroversio primis modo mensibus accidat — quod hinc inde symptomatibus tarde subortis se exferit; — at tum, ob volumen uteri nondum adauctum et retroversionem ideo imperfectam, minus vehementia sunt symptomata, quam utero adscensus

lui tempore quasi incuneato et volumine ejus magis magisque accrescente: quantum congeffiones sanguinis ex hac incuneatione emanant.

§. 9.

Prognosis pendet

1. Ab inclavationis gradu et vehementia. Sunt observationes, retroversionem tantam testantes, ut, ipsa morte subsecuta, repositio non efficeretur, nisi separatis ossibus pubis et vi diffractis.
2. A perseverantia. Ea diutius perdurante medelam naturae, ope abortus afferendam, plerumque frustra expectamus: incuneatione namque aucta et cetera augentur symptomata.
3. A vehementia symptomatum eam comitantium. Haec quidem, repositione facta, aut abortu subsecuto ordinarie cessant; at si retroversio diu persistiterit et quidem in subjecto debili; interitum ejusdem accelerant.

Insuper alia quaedam, v. c. vesica urinaria repleta, caussam subministrant novam, quae retroversionem demum magis et promovet et sustentat.

§. 10.

Curatio adhibetur, utero in situm suum reposito, efficiturque aut

- 1) ope artis medicae, aut
- 2) ope naturae.

Indicatio primaria, a medico implenda, est repositio; at difficili eam negotio perficiet, nisi habita ratione aliarum indicationum minus principalium. Sunt eae

1) excretio urinae. Quantitate plurima abundare solet urina, tumorem producens dolorificum in regione ossium pubis. Ex retentione ejus diuturna cystitis et ruptura vesicae timenda est. Ergo huic symptomati, si vires nostras haud exceaserit, medela afferenda est. Insuper repositio facilius absolvitur, spatio ad hanc excretionem magis dilatato.

Modus excretionem urinae restituendi variat. Quidam in quibusdam casibus eam efficiunt digitis, vaginae immissis, ut corpus collumque uteri a vesica et urethra removeant. Alii cathetere utuntur. Defeniri quidem non potest, quis modus in genere praefendus sit. Sensibilitas partium in consilium vocanda est. Attendatur quoque, an catheter facili negotio immittatur vel an obstaculo quodam retardetur. Generaliter immissio catheteris mihi quidem praeplacet, utpote qua expedite et cautius facta, in partibus, tantopere sensibilibus, tot dolores non enascuntur, quot digitis immissis ad partes detrahendas. Saepe utraque methodus indicata est.

2) Excretio faecum. Haec quidem, durante retroversione vehementi, haud efficitur: proderit tamen ante repositionem clysmata blandum, praecipue, si intestinum rectum non plane ita interclusum est, ut clysmata rejiciat. Quod si eventus non probaverit, clysmata mucila-

ginosum et oleosum partes relaxat doloresque vehementissimos mitigat.

3) In aliis casibus et alia remedia forsitan erunt adhibenda. Ita contra inflammationes congestionesque, praevalentes in corpore juvenili et robusto, venaesectio vel fomentationes et balnea ad partes relaxandas inferviunt.

His omnibus si pro ratione adjunctorum medicus satisfecerit, ad repositionem demum procedendum est. Situs aegrae tum sit ita dispositus, ut viscera abdominis, quantum fieri potest, uterum non premant; is ergo sit, ut genibus et cubitis, abdomine deorsum pendulo, innitatur grvida. Immittantur duo aut plures digiti in vaginam sub fundo uteri, eorumque ope fundus ipse super promontorium ossis sacri tarde, vi tamen quadam adhibita, haud determinanda, attolatur. Quo facto, si successus expectationem haud fallit, uterus vi quadam in pelvim superiorem intrat.

Alii duos digitos in anum, duos alios in vaginam immisere, quorum prioribus

fundum super promontorium ossis sacri tollere; posterioribus collum uteri detrahere conabantur. At hic modus procedendi multis difficultatibus premitur, pluresque ciet dolores, et celeberrimis obstetriciis testibus superfluus est. Hi potius duobus digitis vaginae immixtis repositionem, fieri quando potuit, effecere.

Repositione plane perfecta, cetera symptomata mox evanescent, aut si perseverant, secundum ipsorum characterem et speciem tractanda sunt. Graviditas, repositione revera facta, nullum subit dispendium.

§. 11.

Non semper] autem studium nostrum felici successu videmus coronatum. Cuncta nosira molimina haud raro frustrantur, symptomata omnia ingravescent et mulier acceleratis gressibus morti appropinquat. Tum aut prius, retroversione adhuc germinante, omne periculum quandoque tollitur abortu. Utique modus, quo abortus vel fuerit ortus, vel possit

oriri, nondum, quantum satis, innotuit. Tantummodo animo obverfetur, orificium uteri vergere versus symphyfin ossium pubis, fundum vero ejus versus posteriora atque deorsum, et durantibus adhuc doloribus, uterum perfecte erectum stare oportere. Vim aliam, quae magnae huic mutationi efficiendae sufficiat, nescimus, nisi eam dolorum. Verum qua causa, tempore retroversionis, in aliis dolores excitentur, in aliis nulli, nos latet. Constat tantum, abortu facto, cuncta symptomata cessare; quare et retroversio ad causas abortus referenda est.

An autem in gravidis, quae tertio vel quarto quovis mense abortum patiuntur, retroversio uteri fuerit abortus repetiti causa, problema sit. Forſan pelvis earum ea amplitudine excedit, qua facillime retroversio oriatur.

§. 12.

Quum itaque retroversione abortum plures patiantur, mox aperte, mox oc-
cul-

culte; et tamen in casu, quo repositio
 successum negaverit, abortus peroptabilis
 sit, ceu medium unicum, vitam matris
 salvandi: liquet, quanti momenti sit quae-
 stio: quid ad retroversionem praecaven-
 dam agendum sit?

Omnes caussae, tam internae quam
 externae, quas retroversionis caussas su-
 spicamur, removendae sunt, eo etiam con-
 silio, ne, quod saepius fit, gravidas pe-
 riculo exponant.

Quum vero quidam non sine ratione
 afferant: proportionem internam partium,
 caussis etiam externis absentibus, retro-
 versionem efficere, et, quod majus est,
 caussam praedisponentem continere: haec
 vitia praepremis tollenda sunt. Huic au-
 tem officio non tam facile satisfiet, et mo-
 dus noster procedendi tum solummodo
 locum habet, quamprimum constiterit,
 aegram retroversione jam laborasse, eam-
 que rursus esse gravidam. Quo casu situs

B

horizontalis et pessarum fructum quemdam praestarent.

Praecipue caveat medicus, ne in morbo gravidae inquirendo formet diagnosin praepropere: secus enim cystitidi vel enteritidi mederi conabitur, iis nondum exstantibus aut demum, sublata prius causa, tollendis. Causa vero ipsa, per se morbum sui generis constituens, opem medici effugiet; atque illa omnesque alii ab ea pendentes morbi cuncta ejus studia reddent irrita.

SECTIO II.

DE VENAESSECTIONE IN GRAVIDIS.

§. 13.

Corpus organicum, humoribus vel enormius vel moderatius subtractis, posse aut necari, aut debilitari, in comperto est.

In morbis omnibus, characterem synochae profitentibus, in quibus omnes actiones energia justo majore succedunt,

modus noster agendi eo collimat, ut aliquo modo, sive venaefectione, sive alvo laxa reddita, corpori humores subducamus, quo actiones vehementiores mitigentur corpusque ad statum suum normalem reducatur.

Pariter elucet, in quovis morbo, caractere typhi luculenter insignito, evacuationis humoribus morbum aggravari, non tolli. Unum quidem fere omnes suggerunt medici, — quod ipsum adeo sensim in defuetudinem abiit — ut causa morbi, immo causa ejus forsitan proxima, quaeratur in corruptione humorum, licet certi vix quidquam de ea constet. At potius mos invaluit, humores, ceu irritamenta corporis animalis universalia, quibus processus chemico - animales ad partem peragantur, considerandi, corruptionem autem tanquam quemdam morbi effectum.

Sanioribus hisce principiis imbutorum plures modo evacuationes, utpote minus necessarias, reprobant; sed sententiae eo-

rum — licet bonae — multa offeruntur obstacula. Sunt scilicet, qui opinionibus antiquis tenacius inhaerentes, recentia quaevis spernunt, utcunque utilia, qui adeo — veluti proni ventres — praeconceptam illam methodum tuentur, quae jubet homines sanos, sanitatis conservandae causa, statis diebus humoribus se privare! — Interea hisce evacuationibus, sanguinis praecipue, in nulla vitae periodo gravius nocetur, quam tempore graviditatis. Adeo ipso hoc tempore plures feminae, etiam, quin medicum consulant, venam sibi secari curant, ad se — ut ajunt — prolemque sanas conservandas, ignarae autem, sibi prolique dilectae interitum parari.

Contra hunc fallae persuasionis fructum plures ingenui Viri indignationem suam juste effuderunt; verum et hodieum justa haec indignatio in medicis aequae ac gravidis effectum speratum adhuc fallit. Venae sectionis sequelae non semper illico occurrunt; sed ejus patroni, si quae conveniunt, alias earum rationes enucleare

amant, fundamento licet omni destitutas. Nexum causalem vere talem hic exquire-re, hoc opus, hic ipsis labor est! —

Quaedam quidem momenta existare pu-tantur, quae venaesectionem in dicta tem-poris periodo suadeant; me autem iudice, ipsa sanguinis missio in gravidis rarius in-dicata est, quam vulgaris fert opinio. Rem verbo: Venaesectiones minus necessariae et crebro repetitae morbis et matris et foe-tus occasionem haud raram parant, immo et abortui.

§. 14.

Ratio capitalis, qua venaesectio in gra-vidis defenditur, haec est: menstruatione mox post conceptionem cessante — inquirunt — evenit plethora, procreans congestio-nes, vomitum et vertiginem. His — per-gunt — valetudo gravidae laeditur, vita foetus subit periculum, quid? quod abor-tus instat. — Ita quidem colligunt illi; ve-rum prius evincatur: a) menstruatione ces-sante, illud plethorae verae periculum non

emergere, quamprimum venam secueris; *b)* symptomata dicta aliis caussis non esse accensenda, et *c)* venaesectionem omnibus malis recensitis ita mederi, ut ea non potius aggravet aliaque periculosa symptomata inferat.

§. 15.

Menses itaque ideo cessant, ut indicationes necessariae impleantur, videlicet: efformatio foetus partiumque ad eam spectantium. Tum ut evolvatur uterus, qui ante conceptionem pars erat mere vegetans. Denique ut aliae partes v. c. mammae ad destinationem futuram praeparentur. Sanguis autem omnium harum functionum vel proxime vel remote particeps est. —

§. 16.

Mox a conceptione placenta sub specie membranae neonatae, deciduae ab *Hun-tero* dictae, occurrit, foetu licet non apparente, qui notatur post aliquot demum hebdomades cum velamentis et aquis, qui-

bus quasi innatat. Hoc tempore graviditas quidem nondum, ceu certa, apparet; at tamen foetus continuo evolvitur, quamvis tarde. Postea accrescit magis, accrescunt et omnes ejus partes de mense in mensem et quidem quatuordecim dierum spatio ita notabiliter totque cum mutationibus, ut captu difficile sit, tempore tam brevi quomodo ea omnia perficiantur. Eadem porro ratione haec efformatio ad plenam usque maturitatem progreditur, sed non absque nutritionis adminiculo. Primis enim mensibus placenta, funiculus umbilicalis etc. nutriuntur humoribus, quos ipsis vasa uteri advehunt. Deinde nutriuntur partim his humoribus, partim etiam sanguine foetus, licet et hic humores suos ex utero hauriat. Humores hi quidem non sanguine vero constant, e sanguine tamen arteriarum uteri secernuntur, atque ita pars sanguinis materni sunt.

Extensionem uteri ejusque modum scrutans invenit, falso eos opinari, qui contendunt, extendi uterum more globi

cerei eumque eo magis attenuari, quo fusius protendatur. Res aliter se habet. Equidem crassities uteri gravidi ab ea non gravidi parumper differt, ita ut quidam promptius assererent, ejus crassitiem manere, semper eandem: at tamen crassior est, ubi placenta utero adhaeserit; tenuior — in regione colli. Fibrae uteri protenduntur, cumque iis vasa ea nutrientia, quae ad fibras extendendas et prolongandas plurimum faciunt et quam latissime extenduntur, ubi placenta adhaeret. Hac in regione vasa sunt ita ampla, ut apicem digiti immittere liceat, reliqua crassitie calamum aequant. Etiam vasa lymphatica ad enormem amplitudinem procresecunt. Hic ergo status omnino exigit, ut uterus gravidus ditiores sanguinis copia impleatur, quam non gravidus: quare et partibus corporis reliquis sanguis uberius subtrahitur.

Mammae mulierum mutationes subeunt, quibus ad negotium, cui inserviunt, sensim disponuntur. Antea quidem jam forma profiant, qua organo fecernenti adaptantur.

Acini, ductus lactiferi, papillae jam dudum adsunt, sed tum demum secretio lactis peragitur, dum et mammas, ob perdurantem statum uteri mutatum, quocum in notabili harmonia versantur, symptomata ea affererint, quibus ad lac secernendum aptae redduntur. Septimo tandem mense intumescunt, succus crudus tum potest exprimi, et gravidae quiddam punctiois et ustionis instar in iis sentiunt. Succi nutritii secernendi demum plane capaces sunt, negotio uteri cessante, sive foetu jam excluso, qui modo, quo antea, nutritionem a matre haurire amplius non potest. Sicut igitur cujusvis in corpore nostro processus, ita et mutationis successivae organi ad negotium ipsi destinatum, sanguis essentialiter sit particeps.

§. 17.

Quibus omnibus rite perpensis, satis elucet, corpus femineum gravidum praeter non gravido copia sanguinis indigere multo majore. Ponamus, quovis mensum profluvio jacturam sanguinis ad septem un-

cias fieri; comparemus adhaec omnem copiam sanguinis, tempore graviditatis ob menses suppressos in corpore remanentis, cum pondere foetus maturi ejusque partium: apparebit, foetum suo pondere dictam sanguinis copiam longe excedere, licet, quod supra dictum est, foetus omnem, qua efformetur, materiem e sanguine matris habeat.

Plethora ergo liberalius supposita, cujus sequelae nimium quantum metuuntur, ubi locum habitura sit, non video. Quantum sanguinis copiam uterus praeterea non exigit, ut ad enormem illam magnitudinem intumescat! Deficiente sanguine, omnes etiam illae partes quomodo efformabuntur? — Quomodo nutrietur foetus? Profecto, is vel nascetur debilis et privabitur vita vix inchoata; vel vita persiliente, infirmam organorum structuram prae se feret; aut prius forsitan eo in loco extinguetur, in quo ad plenam usque efformationem maturescere eum oporteret. Abortu itaque secedet, sui genitricem omnibus ejus periculis exponens.

Sed et matri defectus sanguinis noxius fit. Debilitatem contrahens, vires desiderat, quae sufficiant, doloribus partus rite perferendis. Etiam haemorrhagia, in quovis fere partu obvia, et fluxus lochialis, vires adhuc superstites, miserae adimit, quo fit, ut status hujus confectaria, durante morbo puerperii, ob defectum lactis alios: ve morbos chronicos exhaustam durius persequantur.

§. 18.

Ceu causam secundariam, qua venae-sectionem gravidarum tueantur, allegant crustam inflammatoriam, in sanguine gravidarum notabilem. Verum, quod plethoram illinc veram inferunt, praeprope- re fit. Experimenta quippe perutilia quorundam Franco-Gallorum nobis suffragio sunt, coagulabilitatem et crustam inflammatoriam sanguinis animalium occisorum eo, quo sanguinem amiserint, gradu augeri. Eandem quoque crustam reperimus in gravidis egregie debilitatis; etiam in morbis aliis, e. g. scorbuto etc. quin ali-

quis, rei medicae probe gnarus, venam ideo secari jubeat.

§. 19.

Medici, qui de conamine naturae salutari tot et tam ampla verba faciunt, ac semetipfos nonnisi naturae famulos venditant, regulas syllogisticas plane neglexisse videntur, praecipue in hoc, de quo agimus, casu. Natura, pro prima organorum nostrorum dispositione evidenti, secessum sanguinis menstruum providentissime sistit, ut hic ipse sanguis, ad fines altiores tum destinatus, hos assequatur: et tamen illi ipsi naturae famuli sanctam ejus oeconomiam involant, turbant, sacrum illum sanguinem periodice depromendo! Sane, si ex mensium suppressione tot tamque horrenda enascerentur mala, quibus natura suo sine frustraretur: natura utique, secus tam provida, sanguinis profluvio repagulum nequiquam objecisset.

Multae porro feminae patiuntur sola menstruatione vaginali: quaenam jam ra-

tio fit, quae hanc in hoc etiam casu locum obtinere prohibeat? Exempla nonnulla docent, feminas, durante etiam graviditate, fluxu menstruo laborasse; sed, experientia teste, illae semper infantes debiles morbisque expositos ediderunt.

Venaesectionis effectus, quod supra monuimus, tardius quidem, quam remediorum abortivorum, aut perturbationum animi vehementium insequitur; sed insequitur, pede licet lento, non minori cum periculo. Secetur enim matri vena, quin mox inde damnum aut abortus immineat: disponetur tamen ejus corpus, ut ab omnibus irritamentis, etiam mitioribus, vehementius percellatur. Femina robusta et valetudinis integrae, ob irritamentum extrinsecus agens, non tam facile abortum patietur, quam mollis et delicatula, quae vel consuetudine vel medico sic volente in sui ipsius perniciem, optimis se privat humoribus.

Ut nociferum venae sectionis magis pateat, ratio habeatur temporis, quo fit, et caussarum remotarum in gravidas agentium.

In tertium usque quartumve mensem nemini certo apparet, feminam quandam esse gravidam. Tum vero variis corripitur symptomatibus, huic statui adjunctis. Hac in periodo foetus incrementum egregium capit, quo extensio uteri posthaec insequens celerrime procedit. Ad haec autem omnia, quod jam innuimus, cooperatio sanguinis requiritur: et tamen in hac ipsa periodo, immo quandoque prius, gravidarum vena secatur, utique non absque dispendio gravissimi negotii, quod in corpore earum interiore tum peragitur. Ad haec, quod magis dolendum est, duobus aut tribus mensibus, vix aut ne vix elapsis, venae sectio repetitur, et certo certius etiam paullo ante partum, ad partum — ut inquit — facilitandum et ad spasmos convulsionesque praecavendas. Sed quis non videat, partum plurimis in casibus in-

de, idque e re nata, reddi difficiliorem! Integritas quippe omnium functionum ad partum non difficilem praeprimis requiritur. Femina robusta, morbos puerperii, etiam periculosos, facile exsuperat salva. At gravida, quae vel suo vel medici consilio jacturam humorum non necessariam fecerit, infirmatur; infirmata autem ad convulsiones, spasmos, haemorrhagias aliosque morbos asthenicos disponitur.

Causae remotae in gradum morbi ejusque characterem quam maxime influunt. Eas plerumque ejusmodi esse putem, ut plurimis in casibus a venaefectione deterreant. Generatim corpus femininum, prae virili, ad morbos sthenicos minus dispositum est.

Huc accedit, debilem hanc dispositionem augeri in divitibus, educatione et more vivendi, vita sedentaria et inerti nec non timore a partu appropinquante. In pauperibus augetur misera egestate ac cogitatione, puerperio occasionem quid-

quam promerendi sibi intercludi, familiamque suam saepe satis modo numerosam adhuc accrescere; demum defatigante labore cum tenui victu tempore graviditatis. Solutas cruciat timor a detectione, ac repraesentatio ignominiae vel per leges vel per homines inhumanos inferendae. — Adhaec varices, oedemata pedum et labiorum vulvae, in gravidis oriunda, satis superque indicant, circulationem sanguinis sua sponte non ita procedere, ut partes quaedam sanguinem sibi debitum debite accipiant.

§. 21.

Evincere jam conatus sum, venam gravidis secando, abortum aliaque symptomata noxia posse effici, verumtamen nil hic reprobo nisi abusum. Omnem omnino venaesectionem gravidis prohibere, nullatenus mihi mens est; at casum, quo vena tundatur, medicus practicus circumspicte determinet, ob difficultatem, quam parit plurimam. Hoc remedium nunquam arripiet

ripiet artis medicae ingenue peritus, nisi morbo cum caractere synochae praesente; non autem in quovis symptomate minore, quod nequidem characterem perspicue offerat. Graviditatem non adnumerabit caussis ad sanguinem emittendum impellentibus; multo minus idipsum gravidis praedicabit ceu remedium praeservativum. Venaesectione, ceu remedio praeservativo uti, noverit esse malum, quo mala plura enascantur. Certitudo graviditatis quibusdam medicis indicatio est, venam esse secandam; at haec sententia quam nocifera sit, per se jam patet.

§. 22.

Praejudiciis hisce obsoletis at profundius irradicatis sensim abolendis animum intendere, Medici est, Utique conatus ejus nec semper nec ubique pro voto succedet, nisi politia medica ei suppetias tulerit. Hujus praepremis est, saluti civium invigilare et praecipuae curam gerere

C

membri, quod sibimet ipsi servando impar, undequaque pendet ab alio. Illius est, prospicere, ut homo natus sit salvus; quare et curam ejus incipere, vita hominis incepta. Illius est curare, ne tot homines in lucem edantur mortui, unde respublica matrem saepe perdit ipsam; ne tot debiles lucem subeant, qui luce vix visa privantur aut saltem debilia evadunt membra reipublicae. Quam diu quaevis gravida pretio soluto occasionem nanciscitur, sanguinem emittendi, effusiones sanguinis non cessabunt. Hic politicae est, remoram injicere abufui, atque omnibus, debita corporis humani notitia destitutis, interdicere, ne, medico inconsulto, venam vel secent, vel secari faciant. Venam feminae secturus inquirat oportet, an gravida sit nec ne. Optandum esset, ut libertas venam tundendi maxime restringeretur. Scimus, auctores modo antiquiores venaesectionem remediis adnumerasse, quibus abortus studio procreetur.

SECTIO III.

DE HAEMORRHAGIA UTERI.

§. 22.

In sectione praecedenti, detrimentum perpendimus, quod matri prolique e venaesectione minus necessaria prodierit. Detrimentum augebitur, dum in organo, ad gestionem et nutritionem fructus requisito, etiam remotis caussis et externis et internis nobisque invitis, haemorrhagia fuerit orta, quam sistere frustra laboramus.

Haemorrhagia uteri indubitato frequens et, spectatis ejus sequelis, caussa abortus est periculosa. Insuper et quemvis abortum vel subsequitur vel comitatur: et hanc ob caussam attentionem omnem meretur.

§. 24.

In diagnosi hujus morbi (sanguine jam profluente) attentione quadam adhibita errorem facile evitabimus. Equidem ex hac parte sanguinem promanare, fieri potest, quin ideo haemorrhagia uteri obti-

nuerit. Contingere potest, varicem cre-
 puisse, adesse menstruationem vaginalem,
 quae facta conceptione perseveret aut post
 aliquod tempus appareat. Potest etiam
 haemorrhagia ex aliis causis mox dignos-
 cendis pendere, praecipue quando men-
 sibus posterioribus accesserit. Difficilior
 est cognitu, quando mensibus prioribus
 se prodit, primo, secundo, tertio. San-
 guis stillatim tum excibratur, collum in-
 ter et deciduam *Hunteri*, quae more ob-
 turaculi in collum protrahitur. Tum at-
 tendatur tempori, in quod haemorrhagia
 duret, attendatur statui virium mutato,
 mutationibus colli uteri et colori sanguinis
 purpureo, Difficilior cognitu est haemor-
 rhagia, in qua sanguis nullus fluxerit, re-
 manens in cavo uteri. Sed et haec dignos-
 citur e colore vultus pallido, e jactura vi-
 rium et loquelae, pulsu demisso, sensatio-
 ne caloris grata et gravitatis in regione ute-
 ri, e deliquis praeter causas ceteras haud
 detegendas accedentibus. Elevatur prae-
 terea uterus, abdomen repente accrescit,
 frigescent extremitates.

§. 25.

Caussa praecipua haemorrhagiae gravidarum est separatio placentae ab utero. Ictus vehemens, lapsus, percussio electrica, omnis commotio vehemens, a caussa externa vel interna profecta, debilitas matris, defectus succorum nutrientium, dictae separationis caussa sunt. Utiq̄ue et aliae caussae pares sunt, etiam sine separatione placentae, haemorrhagiae efficiendae. Spectant huc laesio uteri, vi quadam externa facta, polypi, scirrhi, hydratides uteri, etc. Facile quoque oritur haemorrhagia in subjectis. Venere vel fluore albo debilitatis, in primiparis, verosimiliter ob irritabilitatem nimiam; in illis, quae abortum jam passae sunt, in embryone emortuo, et utero nimis laxo vel rigido. Potest etiam intra ovulum haemorrhagia e funiculi umbilicalis ruptura proficisci. Separatio haec facile fit, quoniam placenta utero remissius adhaeret. Contingit eo facilius, quo propinquius placenta collo uteri adhaeserit. Haec sedes placentae, non debita, in altera graviditatis

medietate, est caussa praecipua haemorrhagarum, quae, si frequentius iterantur, maxima pericula innunt. Haemorrhagia, quod supra notavimus, tam ante quam post partum, non semper sensibus obvia est. Spatium uterum inter et placentam amplum satis est, ut capiat quantitatem sanguinis notabilem, priusquam appareat. Hoc ita fieri, observata clarissimorum obstetriciorum evincunt. Facta conceptione, orificium uteri quodam glutine mox obferatur. Haemorrhagia uteri oriente, gluten hoc quasi destrui aut resolvi debet, priusquam sanguis promanet. Sanguis itaque tum profluens, in utero praexistat necessum est, etiam nobis insciis.

§. 26.

Quaevis haemorrhagia uteri gravidi periculum minatur, idque pro adjunctis diversum.

Periculosior est in subjecto debili, quam in robusto.

Periculosior mensibus posterioribus, quam prioribus.

Periculosior haemorrhagia interior exteriore.

Periculosissima est post partum, a paralyfi uteri orta.

Non facile funestae sunt personis integrae sanitatis, sed facilius lue venerea aut scorbuto infectis. Quin multum sanguinis amittant, convulsionibus corripuntur: et convulsionibus ex haemorrhagia ortae periculosissimae.

§. 27.

Haemorrhagia est causa frequens abortus. Oritur plerumque separata placenta, quae vel rursus affigeretur aut corrugaret, quin per se (nisi separatio tanta esset, ut nutritio foetus impediretur) abortum efficeret. Sed haemorrhagiis subortis, sanguis vasibus uterinis subito subtrahitur. Uterus sanguine amisso, quo ad se extendendum indiget, constringitur. Sanguine in uterum immisso, orificium aperitur, et persistente haemorrhagia, foetui nutrimentum subducitur. Omnes hae causae abortum procreant; et ex haemorrhagia prodeunt omnes.

Haemorrhagia uteri accedente, Medicus eam tractet pro ratione adjunctorum, ut si fieri possit, abortum praecaveat vel subtractionem humorum, matri infestam, praeveniat. Medici est, causas remotas, si quae existant et adhuc operantur, repellere. Ordinarie sunt ejusmodi, ut effectus earum ad illud solum momentum, quo applicantur, restringatur v. c. ictus, lapsus, animi pathemata vehementia. Tamen et effectus earum continuari possunt, e. g. vestes arctae aut arctius indutae. Gravida ergo propter sequelas adversas, inde orituras, se iis non induat, vel non ita. Secus circulatio irregularis sequitur, sanguis ad partes internas cum vehementia repellitur: quare et medicus eas deponi curet, ad circulationem regularem restituendam. Haemorrhagiae tunc secundum characterem suum diversum pertractantur.

In pluribus scriptis de haemorrhagiis sistendis, cuius attentio facile patebit, hoc

malum definiētes, characterem earum non circumspexisse, quantum satis. Secus multa remedia, simul proposita, non reperires, quae, experientia teste, variant effectu, et quorum quodvis in characterē definito solum cum fructu adhibendum, in opposito autem inutile sit, immo noxium. Multa remedia tunc non sine limitibus pro omni casu adeo fuissent celebrata. Copia remediorum pro sanguine sistendo abundat, ita, ut tractatum de iis scriberes si singulatim omnia citare ac crisi discernere esses mentis. Hic, quantum per fines licuerit, curationem haemorrhagiarum pro vario earum characterē percurram, et remedia praeferenda allegabo.

§. 29.

Nostris diebus, ceu rem consideratu dignissimam, propositum legimus: num haemorrhagiae sint sphenicae vel asthenicae? Et asthenicas esse omnes, respondent plures. Verum est, plurimas haemorrhagias uteri methodum ferre robo-

rantem et excitantem; itaque esse asthenicas. Omnes observationes hoc testantur. Exempla quidem non desunt, in quibus vena secta est; haemorrhagia sthenica ergo fuit supposita. Sed quomodo curatio dein fuit peracta? — Opio, tinctura cinamomi, china et remediis aliis, in solo typho applicandis. Ejusmodi ergo observatio recta dici nequit. Rari sunt casus, in quibus haemorrhagia uteri methodo mere antiphlogistica tolleretur. Verum sint rari: inde minime inferes, eas numquam exstare.

Haemorrhagia uteri caractere synochae erit conjuncta in muliere juvenili et robusta, quae ante graviditatem integre valens, prima vice fuerit gravida; quae durante graviditate humores nullos evacuari curaverit, diaeta lauta et plena fuerit usa, quin defatigaretur labore, curis aut taedio, et in qua haemorrhagiae causa res erat excitans. Haemorrhagia, ut quisvis morbus hunc characterem praefereens, minus periculi minatur, quam haemorrhagia cum

caractere typhi et paralyseos conjuncta. Ipsa haemorrhagia orta est remedium haemorrhagiae sistendae, et Medici officium cessaret, nisi vel evacuatio sanguinis subitanea ex parte, quae eodem ad se extendendam indiget, vel separatio placentae inde magis effecta, vel orificium uteri apertum essent causae, quae jubeant, copiam sanguinis aliorum dirigere, et synocham tollere aliis remediis. Vena itaque in brachio tundatur, non solum sanguini evacuando, sed etiam revulsiōni efficiendae, utpote ut sanguis ab utero deducatur. Caute interea hoc remedium adhibeas! Nonnulli obstetricii raro illud congruere contendunt mense septimo vel octavo; potius altero aut tertio. Vena tamen non prius secetur, quam certo consiterit, synocham adesse; secus pro experimento inseruiant potius excitantia. Attamen exempla docent, heroicū illud venae sectionis remedium pluries felici successu repetitum esse.

Interne porrigantur, quae sic dicunt, refrigerantia. Laxantia maxima cum cau-

tela des Efficiunt congestionem novam, et jam sola promovent abortum, praesertim in corpore sensibili. Porro situs servetur horizontalis et quietus. Omnia, quae sint irritamento aegrae, removeantur. Diaeta sit his omnibus accomoda. Hae regulae observentur, etiam haemorrhagia cessante, ne recidiva oriatur, raro sistenda.

§. 30.

Haemorrhagiae plurimae, quod et omnes observationes testantur, adjunctum habent characterem typhi. Remedia plurima contra haemorrhagias tam fufse celebrata sunt e classe excitantium. Haemorrhagia ejusmodi periculorum plena est. Quaevis gutta sanguinis effluens augendo typhum auget et periculum. Infestat personas irritabiles, debiles, adstrictas diaetae tenui, aut labore vel taedio fractas. Oritur ex haemorrhagia, caractere synochae conjuncta, dum synocha diu nimis durat vel Medicus insuper debilitat. Opi-um tunc, tinctura cinamomi, china cete-

raque remedia congruunt, e classe Excitantium, roborantium, antispasmodicorum, adstringentium, ceu remedia contra haemorrhagias allegari solita. Etiam emetica conveniunt, in parvis vel magnis dosibus porrecta, praecipue ipecacuanha. Quidam cum successu prospero utuntur tinctura cinamomi. Dosis absolute determinari nequit, ratione individui et haemorrhagiae applicanda. In casibus desperatis dosi majori porrecta fructum praestitit optatum. Regimen his remediis respondeat. Victus, durante vel vix cessante haemorrhagia, alimentis leniter nutrientibus constet; postea alimentis stimulantibus et roborantibus. Generatim etiam remedia stimulantia, caute adhibenda sunt. Hilaritas animi praecipue requiritur. Tempore haemorrhagiae somnus sit parvus.

§. 31.

Potest denique haemorrhagia characterem paralysis induere. Plerumque hic status paullo ante mortem ingruit, homini-

bus ex haemorrhagia morientibus. Oritur ante vel post partum, utero penitus paralytico nec se contrahente. Unicum remedium applicatio omnium remediorum, tam excitantium quam roborantium est. Verum plerumque omnia fructum negant, et mulier interit.

§. 32.

Paucis demum remedia externa adlegemus. Quaedam horum a quibusdam promiscue celebrantur. Praecipua sunt:

Frigus, aqua frigida ad fomentationes, ad injectiones, et generaliter *regimen frigidum*. Frigus a plurimis consideratur ceu remedium roborans, adstringens; et hoc supposito, in sola haemorrhagia, caractere typhi conjuncta applicandum. Ut ceu tale operetur, momentaneo usui sit. Attactu primo tum operatur. Fomentationes frigidae, saepe repetitae, et donec incaluerint, relictæ, in hisce haemorrhagiis saepe evadunt nociferae. Debilitant et augent haemorrhagiam.

giam. Iniectiones quoque operantur coagulando sanguinem vasaque obstruendo.

Iniectiones remediorum excitantium.

In casu mihi noto, medelam afferebant subitaneam ceteris omnibus effectum frustrantibus. Aegra morti appropinquante, proderat, quin symptomata mala dein prodirent, injectio tincturae cinamomi.

Compressio abdominis fasciis.

Glomus vaginae immixtus. Linteum carptum, glutinosum et stypticis sic dictis e. g. gummi arabico vel alumine litum vaginae immitatur, sed diu ibi permaneat.

§. 33.

Omnibus his incassum adhibitis, et haemorrhagia priore cum vehementia insistente, dolores excitentur, nisi sponte jam adsint. Porrigantur roborantia et stimulantia, collum exploratione saepius repetita irritetur, abdomen fringatur.

D

Auxilium, durante partu, tempori graviditatis accomodatur. Primis mensibus nil agendum, nec agere quidem possumus. Foetus omnes dimensiones transit. Serius obstetricius opituletur. Omnibus remediis jam applicatis, vesica liquoris amnii dirumpitur. Uterus tum super velamentis embryonis se contrahit. Continuetur praeterea applicatio remediorum allatorum ad dolores excitandos. Haemorrhagia demum si cessat, et si situm rectum tenet infans, negotium partus naturae relinquitur. Si persistit et orificium adhuc clausum est, illud immixtis digitis sensim dilatandum est, et pro varietate situs infantis operatio fit. Capite in pelvi superiore collocato, versio adhibenda; sed in cavitate pelvis versante, applicetur forceps. Quaevis operatio lente peragatur: utero enim post foetum exclusum se non statim contrahente, plerumque mors sequitur. Abdomen stringendum, et capite, ope forcipis extracto, pars corporis reliqua ope dolorum potius emittenda est.

Partu peracto, sed haemorrhagia adhuc persistente, pergatur remediis supra dictis. Si haemorrhagiae causa forsitan placenta est, ea tollatur. Caveas autem, ne praepropere procedas: saepe namque ipsa remanendo haemorrhagiam sistit

Cessante haemorrhagia, roborantia et leniter nutrientia porrigenda sunt ad plures morbos facile infequentes, quorum praecipuus hydrops est, praecavendos,

T H E S E S.

I.

Remedia laxantia in morbis, cum characterē synochae conjunctis, ut plurimum adhibenda sunt.

II.

Divisio lethalitatis vulnerum optima illa est in 1. absolute, 2. absolute individualiter, 3. per accidens lethalia.

III.

Contagium non proximam sed remotam morbi causam continet.

IV.

Operatio fistulae lacrymalis solummodo, coalitu ductus nasalis revera praesente, instituenda est.

V.

Non datur signum certum graviditatis ante mensem quartum.

1018
PICA

DE 5
CAUSSIS QUIBUSDAM ABORTUS.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU FACULTATIS MEDICAE

HALENSIS,

UT

GRADUM DOCTORIS IN MEDICINA

RITE ACQUIRAT,

D. XI. DECEMB. MDCCIC

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

HENRICUS BOELLING

MARCAÑO - GUESTPHALUS.

HALAE,

TYPIS SCHIMMELPFENNIGIANIS.

xrite colorchecker CLASSIC

